

มาตรการรักษาความมั่นคงในพื้นที่จุดผ่านแดนทางบกของประเทศไทยที่เหมาะสม*

Appropriate Security Measures in Land Crossing Areas in Thailand

ธรรม์มยุรา สุรดิศุพัต (Thimmayura Surarat Supharat)¹

ธีรพงษ์ บัวหล้า (Thiraphong BuaLa)²

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต และข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง

Student in Philosophy of Doctoral in Strategy and Security, Faculty of Political Science and Law, Burapha

University and Immigration Officer

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

Assistant Professor, Dr., Department of Public Administration, Faculty of political Science and law,

Burapha University

E-mail: inspectorthammayura@outlook.com

Received: 10 May 2019

Revised: 19 August 2019

Accepted: 18 September 2019

บทคัดย่อ

การพัฒนากระบวนการรักษาความมั่นคงบนพื้นที่ชายแดน ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบกของประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างมาตรการทางความมั่นคงที่เป็นทั้งเครื่องมือรักษาความมั่นคงพร้อมกับการอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการพัฒนาระบบของพิธีการตรวจคนเข้าเมืองพิธีการทางศุลกากร เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าชายแดน ต้องปรับแนวคิดมิติทางเศรษฐกิจเสริมมิติ

* บทความวิจัยนี้ปรับปรุงจากบางส่วนของดุษฎีนิพนธ์ สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรพงษ์ บัวหล้า เป็นที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งดุษฎีนิพนธ์นี้ได้รับทุนสนับสนุนการจัดทำจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

This article improve from some parts of Dissertation in Philosophy of Doctoral in Strategy and Security, Faculty of Political Science and Law, Burapha University and Advisor is Assistant Professor Doctor Thiraphong Bualar, This Dissertation funded by Faculty of Political Science and Law, Burapha University.

ทางความมั่นคงด้วยโดยระบบบริหารจัดการและใช้เทคโนโลยีทันสมัยไปพร้อมกัน เพื่อป้องกันภัยคุกคามความมั่นคงใหม่ที่มีความซับซ้อน หลากหลายที่อาจข้ามแดนมาจากต่างประเทศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การรักษาความมั่นคงชายแดนทางบกผ่านกระบวนการตรวจคนเข้าและออกเมืองของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยดังต่อไปนี้ 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะจง 2) การลงพื้นที่วิจัย เพื่อสังเกตการณ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ 3) การประชุมระดมสมองทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ และ 4) การแจกแบบสอบถาม

มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะมาตรการรักษาความมั่นคงที่เป็นมาตรฐานในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้าและออก เมืองที่เหมาะสมสามารถอำนวยความสะดวกของผู้เดินทางเข้า ออก และช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนพร้อมยกระดับการรักษาความมั่นคง

คำสำคัญ: การพัฒนา, มาตรการรักษาความมั่นคง, ระบบตรวจคนเข้าและออกเมือง

Abstract

The appropriate immigration control at land border checkpoints should be improved both of economic dimension and security dimension. Most of recent immigration control policies are the security dimension that not facilitate the economic dimension. While the globalization; technology, transportation, communication, is pushing the migration of person, goods and service crossing the border, is pulling the threats come in the internal area.

This article is part of the thesis of the security at land border checkpoint via Immigration Procedures of Thailand. Finding draw from face-to face interview, field survey in special economic zones, formal and informal brain storming and questionnaire.

The objective is to purpose the appropriate security measurements in immigration control at land border checkpoints to enhance the national security and facilitate the economic activities in border zone.

Keywords: Development, Security measurements, Immigration control system

บทนำ

พื้นที่จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบกเป็นจุดที่ตั้งของจุดตรวจระหว่างสองประเทศที่มีชายแดนติดกัน (โทมัส เนล, 2016) เปรียบเสมือนเป็นประตูควบคุมภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ (ฮัมมาร์, 1992) มาตรการรักษาความมั่นคงชายแดนของรัฐเกิดขึ้นเพื่อบังคับใช้ควบคุมการเข้าและออกของผู้เดินทางข้ามแดน และสินค้านำเข้าส่งออกตลอดจนสินค้าผ่านแดน จากเหตุการณ์ 9/11 ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ในศตวรรษ 21 จากภัยคุกคามข้ามชาติจากการก่อการร้าย ถือว่าเป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Security) ส่งผลต่อการปฏิรูปนโยบาย การพัฒนาระบบการควบคุมความมั่นคงชายแดนและระบบการตรวจคน ของที่ผ่านเข้าออกพรมแดนของประเทศเป็นระบบตรวจสอบและควบคุม (Immigration Check and Control) เพื่อป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ นอกจากมาตรการควบคุมทางกายภาพ ณ จุดตรวจผ่านแดน ยังสร้างมาตรการควบคุมจากภายนอกประเทศเพื่อคัดกรอง (Screen) ผู้เดินทางล่วงหน้าก่อนถึงประเทศ บนพื้นฐานการประเมินความเสี่ยงและระบุบุคคลที่น่าเชื่อว่าจะเป็นภัยคุกคามด้วยการสุ่มตรวจ การเก็บข้อมูลส่วนตัวของผู้เดินทางรวมถึงข้อมูลชีวภาพเป็นรายบุคคล (Valsamis Mitsilegas, 2015)

ประเทศทางทวีปยุโรปและทวีปออสเตรเลีย มีนโยบายแสวงหาพันธมิตรระหว่างประเทศ โดยจัดการผ่านสถานทูตประจำประเทศต้นทางของภัยคุกคาม สร้างหลักสูตรการอบรมพัฒนานุคลากรของหน่วยงานศุลกากร ตรวจคนเข้าเมือง ทางด้านพัฒนาทักษะทางภาษาและเทคนิคการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การตรวจสอบหนังสือเดินทาง (Document Verification) การสร้างครูพี่เลี้ยง (Training the Trainer) เพื่อสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวกรองข้ามชาติ

ประเทศสิงคโปร์ปฏิรูปหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบงานตรวจคนเข้าเมือง โดยบูรณาการบุคลากรจากหน่วยงานศุลกากร ตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ ตั้งกระทรวงเพื่อรับผิดชอบงานบริหารจัดการจุดตรวจและงานตรวจคนเข้าเมือง (Immigration and Checkpoint Authority: ICA) แล้วจัดหลักสูตรอบรมให้ความรู้ทางเทคนิค กฎหมายเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้จริง และใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาควบคุมการเข้าออกทั้งผู้เดินทางและตรวจสอบสินค้าข้ามแดน

ประเทศเกาหลีใต้ ใช้ระบบฐานข้อมูลเชิงบูรณาการเพื่อสร้างความรวดเร็วในการตรวจสอบและเพิ่มศักยภาพการตรวจคัดกรองผู้เดินทางให้แม่นยำ (To Support fast and accurate border management) ด้วยระบบควบคุมข้อมูลชีวภาพเพื่อควบคุมผู้เดินทางเข้าออกที่เคอกระท่าผิดและปฏิเสธการเข้าประเทศจากฐานข้อมูลเดิม (FBIS: Foreign Biometric Information Management) ระบบ SES (Smart Entry Service) ดังนั้น นโยบายการควบคุม (Control) การข้ามแดนระหว่างประเทศ หรือ นโยบายงานตรวจ คนเข้าเมือง (Immigration Control Policy) เป็นนโยบายที่รัฐบาลไทย ต้องประเมินยุทธศาสตร์ นโยบายว่า สำนักงาน

ตรวจคนเข้าเมืองมีบทบาทอย่างไรในการสร้างกฎ ระเบียบในการควบคุมการเข้า การออก และจะใช้อะไร ควบคุมบริหารจัดการชายแดน ปัจจัยใดที่เป็นตัวส่งเสริมและข้อจำกัดของการควบคุมบริหารจัดการชายแดน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกและภัยคุกคามความมั่นคง

บทความ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบปัญหาการรักษาความมั่นคงชายแดนในกระบวนการพิธี การคนเข้าเมือง (Immigration Control Systems) ณ จุดตรวจผ่านแดนทางบกของประเทศไทย ซึ่งมี หน่วยงานรักษาความมั่นคงของรัฐหลายหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน และหนึ่งในกระบวนการนั้นมี เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ตัวแทนของ “สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง* หรือ สตม.” ในฐานะด่านตรวจคนเข้า เมือง ทำหน้าที่ดูแล ควบคุมคนต่างด้าวและตรวจคัดกรองผู้เดินทางผ่านจุดตรวจผ่านแดน ซึ่งเป็นหนึ่งใน มาตรการรักษาความมั่นคงชายแดน (Border Control) ที่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจะทำหน้าที่ป้องกัน (Prevention) สืบค้น (Detection) คัดกรอง (Screening) และกักกัน (Containment) ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวร ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และผู้ศึกษาต้องการ นำเสนอมาตรการที่เหมาะสมเป็นการพัฒนาระบบการควบคุมความมั่นคงชายแดนและระบบการตรวจคน สิ่งของ ที่ผ่านเข้าออก พรมแดนทางบกของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศ

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้กำหนดนโยบายขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการชายแดน ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคงในจุดตรวจ ระหว่างประเทศ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากร และเจ้าหน้าที่กักกันโรค ตรวจพืชและสัตว์ (Immigration Customs and Quarantine: ICQ) เช่น ปัญหาโครงสร้างทางกายภาพของจุดตรวจและระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศถูกออกแบบจากพื้นฐานความเข้าใจของบุคคลของหน่วยงานราชการในพื้นที่ฝั่งฝ่าย ปกครองของจังหวัดชายแดนและฝ่ายทหารซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ในพื้นที่จุดตรวจผ่านแดนระหว่างประเทศ และมีพื้นฐานความเข้าใจว่า พื้นที่ตลอดแนวชายแดนเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบของทหาร ทหารและ เจ้าหน้าที่ปกครองต้องเข้ามาปฏิบัติรักษาประตูทางเข้าออกประเทศ

ความท้าทายทางวิชาการเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมการอพยพโยกย้ายถิ่น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับการควบคุมประชากรของรัฐ เข้า ออกประเทศ และควบคุมคนต่างชาติ จากต่างประเทศเข้าสู่รัฐของตน จากการค้นพบ ผู้ศึกษา พบกลุ่มนักวิชาการที่เชื่อมั่นเชิงอุดมคติเกี่ยวกับความสำคัญของผลประโยชน์ แห่งชาติตามขอบเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐ โดยเชื่อว่าจุดเริ่มต้นของการควบคุมตรวจสอบคนข้ามแดน

* สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง หรือ สตม. อยู่ภายใต้การบริหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) สำนักนายกรัฐมนตรื ปฏิบัติงาน ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวร ที่จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมีอำนาจตาม พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และเป็นข้าราชการตำรวจ

เกิดขึ้นจากทฤษฎีการกำเนิดรัฐ (State Building Theory) จากการลงนามสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย (The Treaty of Westphalia) ในปี 1648 หลังสิ้นสุดสงครามสามสิบปีในยุโรป (ค.ศ. 1618-1648) เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดความเป็นรัฐชาติ (Nation State) (สุกิจญา มกราวุช และอรณัญช์ สุขเกษม, 2558) นำไปสู่ความรู้สึกรับเป็นชาตินิยม การมีประชากรที่มีเชื้อชาติ วัฒนธรรมเดียวกัน โดยคิดผูกติดกับดินแดน อาณาเขตและอำนาจอธิปไตยของรัฐอยู่ภายในอาณาเขตที่ชัดเจน ส่งผลต่อแนวคิดของรัฐต่าง ๆ เป็นการแบ่งแยกความเป็นเราและความเป็นอื่น ดังนั้น รัฐต้องเพิ่มความเข้มงวดของบทบาทรัฐในการเข้าควบคุมความมั่นคงชายแดน จุดตรวจผ่านแดน เพื่อป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบ

ในขณะที่กลุ่มนักวิชาการที่ให้นิยามความหมายของ ความมั่นคงใหม่ที่มีความท้าทายจากภัยคุกคามที่หลากหลายและซับซ้อน เพราะปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ สร้างความท้าทายต่อภารกิจในกระบวนการตรวจคนเข้าเมือง จากบรรยากาศการเคลื่อนย้ายของผู้คน มีการอพยพโยกย้ายถิ่นระหว่างประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว ผู้นำข้ามประเทศเกิดขึ้นแบบไม่เคยมีมาก่อน กลายเป็นเรื่องปกติทำได้ง่าย เป็นผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีการคมนาคม การขนส่ง สารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ค่าใช้จ่ายทุกอย่างถูกลงทำให้คนสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ไม่แตกต่างกัน สามารถแลกเปลี่ยน สื่อสารกันง่ายขึ้นทำให้สังคมโลกกลายเป็นสังคมท้องถิ่น ประกอบกับการบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาคของความร่วมมืออนุภาครุ่มแม่น้ำโขง* ระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประชาคมอาเซียน ทำให้เกิดการลงทุนภาคอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ (Kenichi Ohmae, 1995)

เมื่อรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมของประชากรโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้เดินทางข้ามแดนกลายเป็นได้ทั้งคนดีและผู้ร้าย ทำให้ยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการความมั่นคงของชาติผ่านกระบวนการพิธีการคนเข้าเมืองถูกท้าทาย จากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ของอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง การลักลอบขนสินค้าผ่านแดนผิดกฎหมาย โรคอุบัติใหม่ ปัญหาความมั่นคงมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น รัฐจำเป็นต้องทบทวนบทบาทในการควบคุมความมั่นคงในลักษณะคู่ขนานกับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดน โดยนำเสนอให้ลดบทบาทของรัฐลงเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าชายแดน เพื่อสร้างพลังอำนาจทางเศรษฐกิจของรัฐ

อย่างไรก็ดี งานวิชาการส่วนใหญ่จะเน้นนโยบายการควบคุมการโยกย้ายถิ่น การควบคุมเชิงประชากรศาสตร์ ความสำคัญพื้นที่ชายแดนทั้งมิติสังคม วัฒนธรรม ยังไม่มีงานวิชาการทางด้านการบริหารจัดการชายแดนในพื้นที่จุดตรวจระหว่างประเทศที่ชัดเจน จนเมื่อปี 2016 ผู้ศึกษาได้พบ ทฤษฎีเกี่ยวกับ

* กรอบความร่วมมืออนุภาครุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ เมียนมาร์ ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนานและมณฑลทกวางสี โดยใช้แนวคิดของพื้นที่ใช้ประโยชน์ในแม่น้ำโขงร่วมกันเพื่อเป็นสัญลักษณ์จุดเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งมิติเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม)

ชายแดน (Theory of Borders) ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ โทมัส เนล นักวิชาการมหาวิทยาลัยเดนเวอร์ ที่ต้องการสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดนที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงโดยได้นำเสนอกรณีศึกษาของการควบคุมชายแดนทางบกประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเม็กซิโก ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองของการเคลื่อนไหว (Kino - politics) ทางสังคมโดยอธิบายพื้นฐานของธรรมชาติของการเคลื่อนไหวที่อยู่ในสถานะที่ไม่หยุดนิ่ง มาอธิบาย พลวัตของพื้นที่ชายแดน ทำให้เกิดพื้นที่เชิงอำนาจในการตรวจสอบ (Inspection) การควบคุมของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ไม่ใช่ทหาร (Police Checkpoint) ในพื้นที่จุดตรวจความมั่นคง (Security Checkpoint) และใช้ข้อมูลในการควบคุมตรวจสอบ (Information Checkpoint) เพื่อประเมินวิเคราะห์ปัญหาและภัยคุกคามที่อาจเกิดจากผู้เดินทางข้ามแดน อีกทั้งเขายังเสนอกรอบวิธีคิดในการบริหารจัดการชายแดนที่ครอบคลุมมิติความสำคัญของพื้นที่ชายแดน มิติกฎหมาย มิติการเมือง และมิติเศรษฐกิจ

โทมัส เนล ได้แย้งว่า ความเป็นชาติ หรือการเกิดขึ้นของแนวคิดรัฐชาติสมัยใหม่ มุ่งเพื่อหยุดการเคลื่อนย้ายของผู้คนจำนวนมากซึ่งขัดแย้งกับสถานะความเป็น โลกาภิวัตน์ที่มีลักษณะของการเคลื่อนย้ายที่เกิดขึ้นทั่วโลกและมีจำนวนมากสะท้อนความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นชายแดนที่ผิดพลาด เพราะเข้าใจว่าขอบเขตของชายแดนของประเทศหนึ่งถูกยึดติดกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของเส้นเขตแดน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการชายแดนจึงมุ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติเพียงมิติความมั่นคงด้านเดียว

ผู้ศึกษา เห็นสอดคล้องกับความคิดของโทมัส เนล ที่เจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคงและนักวิชาการมีความเข้าใจการบริหารชายแดนที่แคบ และไม่มีนักวิชาการที่กล้านำเสนอกรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชายแดนที่เป็นที่ยอมรับได้ทั่วไปให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ในศตวรรษที่ 21 แนวคิดของโทมัส เนล และสามารถใช้เป็นกรอบในการศึกษาการบริหารจัดการชายแดน ณ จุดตรวจผ่านแดนระหว่างประเทศ ได้และนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานทางความมั่นคงได้จริง

จากการศึกษา พบงานวิชาการในประเทศไทย ส่วนใหญ่ให้ความหมายของภัยคุกคามความมั่นคงของชาติที่กำลังถูกท้าทาย ความหมายของพื้นที่ชายแดนและปัญหาในเชิงนโยบาย โดยไม่มีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารพื้นที่ชายแดน ณ จุดตรวจผ่านแดน ประกอบกับผู้ศึกษามีประสบการณ์การทำงานด้านพิธีการตรวจคนเข้าเมืองทั้งในพื้นที่จุดตรวจทางอากาศและทางบก ได้พบเห็นปัญหาในการปฏิบัติงาน ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก ที่หลากหลายแตกต่างกัน จึงมีความสนใจศึกษางานวิชาการต่างประเทศในการบริหารจัดการบริเวณจุดตรวจผ่านแดนของสถาบันอพยพโยกย้ายถิ่น (Immigration Policy Institute) และศึกษาในระดับปริญญาเอก ด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดนที่กว้างและลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนี้ได้มีโอกาสเข้าร่วมฝึกอบรมระหว่างประเทศโดยการสนับสนุนขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM)

ที่จังหวัดอุบลราชธานีและกรุงเทพฯ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ที่จังหวัดขอนแก่น และสถานทูตออสเตรเลียทั้งในประเทศไทยและประเทศเวียดนาม และศึกษาดูงานการบริหารจัดการชายแดนของด่านภูคแลนค์ประเทศสิงคโปร์ จึงมีความเห็นว่า ประเทศไทยควรมุ่งงานวิชาการ ทางด้านการบริหารจัดการชายแดน ณ จุดตรวจผ่านแดน ที่เป็นกรอบแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทาง กำหนดนโยบายและมีความชัดเจนในทางปฏิบัติมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับภาครัฐ ภาคสังคม มากยิ่งขึ้น

หากวิเคราะห์ลักษณะพื้นที่ทางกายภาพของประเทศไทย จะพบว่า เป็นประเทศที่มีปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นศูนย์กลางการคมนาคมเชื่อมต่อประเทศในภูมิภาคเอเชีย ทางบกมีพรมแดนทางบกเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่ พม่า ลาว มาเลเซีย และกัมพูชา เป็นระยะทางยาว 4,863 กิโลเมตร (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจน์ ละอองศรี, 2553) ตลอดแนวชายแดนทางบกมีจำนวนช่องทางเข้าออกประเทศจำนวน 89 ช่องทาง* เป็นด่านตรวจคนเข้าเมือง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยในฐานะของจุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบกจำนวน 36 ช่องทาง ที่เป็นพื้นที่ตรวจสอบ (Inspection) ของพิธีการงานตรวจคนเข้าเมือง (Immigration Control System) และศูนย์กลางทางการบินเชื่อมต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียกับประเทศนอกภูมิภาค และจากข้อมูลสถิติของ การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย (Airports of Thailand Public Company Limited, 2015) ปีงบประมาณ 2015 มีสายการบินระหว่างประเทศมากกว่า 365,000 เที่ยวบินที่เดินทางเข้าและออก ผ่านสนามบินนานาชาติทั่วประเทศทั้ง 7 แห่ง และสายการบินภายในประเทศมากกว่า 340,000 เที่ยวบิน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า เมื่อปริมาณผู้เดินทางข้ามแดนทั้งทางบกและทางอากาศ มากขึ้น ผู้โดยสารทางอากาศจากประเทศนอกภูมิภาคสามารถใช้เส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อข้ามแดนระหว่างประเทศทางบกในครั้งเดียว หรือ หลายครั้ง ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก ปริมาณภัยคุกคามความมั่นคง ก็จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพราะจำนวนสถิติที่เดินทางเพิ่มขึ้น ลักษณะการกระทำผิดก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบที่บุคคลแต่ละสัญชาติชำนาญ ความหลากหลายซับซ้อนของปัญหาภัยคุกคามก็จะมีมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่มีเพียงผู้เดินทางข้ามแดนสองสัญชาติของประเทศเพื่อนบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยทางด้านความมั่นคง เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงชายแดนทางบกผ่านกระบวนการตรวจคนเข้าและออกเมืองของประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพราะกระบวนการรักษาความมั่นคงในพื้นที่จุดตรวจผ่านแดนจำเป็นลงพื้นที่สังเกตการณ์ปรากฏการณ์ในพื้นที่ให้ทราบถึงสภาพแวดล้อม พฤติกรรมของสังคม วัฒนธรรม และทบทวน

* ข้อมูลจาก ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เมื่อ ตุลาคม 2559

งานวิจัย เอกสารทางราชการ รายงานการประชุม นอกจากนี้จำเป็นต้องใช้วิธีการศึกษาแบบปรากฏการณ์นิยม ในพื้นที่ศึกษา ให้เข้าใจสภาพปัญหาการปฏิบัติงานรักษาความมั่นคงผ่านกระบวนการตรวจคนเข้าและออกเมือง ณ จุดผ่านแดนถาวรทางบก จำนวน 6 จุด ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย ตาก หนองคาย นครพนม และมุกดาหาร* โดยมีหลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่ 5 หลัก ได้แก่ 1. เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ 2. มีมูลค่าการค้าชายแดนมากกว่าปีละ 500,000,000 บาท (ห้าร้อยล้านบาท) 3. มีสถิติคนเดินทางเข้าออกมากกว่าปีละ 500,000 คน (ห้าแสนคน) 4. ศักยภาพของที่ตั้ง 4.1 เมืองหลวง 4.2 มีสถานทูตไทย 4.3 เส้นทางเชื่อมต่อกว่า 3 ประเทศ 4.4 มีการขนส่งทางเครื่องบิน โดยมีระยะห่างจากจุดตรวจไม่เกิน 100 กิโลเมตร ซึ่งพื้นที่จะถูกเลือกต้องมีศักยภาพของที่ตั้ง อย่างน้อย 2 ข้อ จาก 4 ข้อ

ผู้ศึกษาเลือกใช้เครื่องมือ จำนวน 4 วิธี ได้แก่ 1) การลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบจดบันทึกจากการสังเกตการณ์และการถ่ายภาพ 2) การประชุมสัมมนากลุ่ม (Focus Group) 3) แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และ 4) แบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์สร้างมาตรการรักษาความมั่นคง ในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้า ออก เมืองที่เหมาะสม เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรการรักษาความมั่นคงชายแดนทางบก (Land Border Security Control) ณ จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก

จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ สัมภาษณ์แบบเจาะจงและแบบสอบถามมีรูปแบบของแนวคำถามที่มีโครงสร้างคำถามเดียวกัน ดังนี้

1. ระบบตรวจคนเข้า ออกประเทศในการตรวจอนุญาตคนต่างด้าว ของประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. นโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวที่สามารถเข้ามาทำงานในประเทศ มีผลต่อความมั่นคงของชาติอย่างไร และมีผลต่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร
3. นโยบายตรวจคนเข้าเมืองที่คัดกรองคนต่างด้าวเข้ามาทางด้านตรวจทางอากาศ หรือด้านตรวจชายแดนทางบก มีความละเอียดอ่อนต่อความมั่นคงของประเทศอย่างไร
4. กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ด้านตรวจชายแดนทางบก ควรเป็นอย่างไร
5. กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ที่ด้านตรวจชายแดนทางบก ควรเป็นอย่างไร
6. นโยบายทางความมั่นคงชายแดนทางบก ควรมีลักษณะอย่างไร และในอีก 10 ปีข้างหน้า ควรเป็นอย่างไร
7. การบริหารจัดการด้านชายแดนทางบก ในจินตนาการของท่าน มันควรเป็นอย่างไร

* เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1 ได้แก่ 1) อ.แม่สอด จ.ตาก 2) อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว 3) อ.คลองใหญ่ จ.ตราด 4) จ.มุกดาหาร 5) อ.สะเตา จ.สงขลา และระยะที่ 2 ได้แก่ จ.เชียงราย จ.กาญจนบุรี จ.หนองคาย จ.นครพนม และจ.นครราชสีมา

8. ในด้านตรวจชายแดนทางบก ควรมี 8.1 ลำดับการคัดกรอง และสกัดกั้น (CIQ :Custom, Immigration, Quarantine) 8.2 พื้นที่ตรวจร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ประจำจุดตรวจของสองประเทศเพื่อนบ้าน (CCA :Common Control Area) 8.3 ระบบตรวจโดยใช้ข้อมูลทางชีวภาพ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ ม่านตา (Biometric System) 8.4 ระบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Management System) หรือไม่ เช่น คอมพิวเตอร์ การบริหารฐานข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล เครื่องอ่านหนังสือเดินทาง 8.5 การออกแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ที่เหมาะสมต่อกระบวนการป้องกันและควบคุม ความมั่นคง (Architecture Infrastructure Control) 8.6 การคัดกรองชั้นแรก ก่อนถึงระบบการตรวจคัดกรองคน สิ่งของ และพาหนะ (First Checking) 8.7 ห้องสอบปากคำแยกสัดส่วนชัดเจน (Inquiry Station :First/ Second) 8.8 เครื่องสแกน เอกซเรย์สิ่งของของคนเดินทางเข้าออกประเทศ (X-ray Scanning Area) 8.9 เจ้าหน้าที่ซึ่งสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่น (Local Language Skill) ภาษาอังกฤษ (English Language Skill) และเจ้าหน้าที่ซึ่งเชี่ยวชาญด้านบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือไม่

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ต้องการนำความคิดเห็นของผู้บริหารงานตรวจคนเข้าเมืองระดับต้นถึงระดับสูง และของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ นอกจากนี้มีความคิดเห็นของผู้บริหารสภาความมั่นคงแห่งชาติ และผู้บริหารระดับสูงของกรมศุลกากร เพื่อสอบถามข้อมูลเป็นการลอคอคติในงานวิจัยของกลุ่มให้ข้อมูล และของตัวผู้ศึกษาเอง เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในตำแหน่งผู้บริหารระดับต้นที่นำนโยบายไปปฏิบัติจริง โดยใช้เครื่องมือ 3 วิธี ได้แก่ 1) การประชุมสัมมนากลุ่ม (Focus Group) ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมระหว่างหน่วยงานรักษาความมั่นคงชายแดน จังหวัดหนองคาย และรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น การทานอาหารค่ำร่วมกันระหว่างเพื่อนข้าราชการตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดเชียงราย การนั่งดื่มกาแฟร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า ส่งออก จังหวัดเชียงราย และกลุ่มเพื่อนข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ในจังหวัดมุกดาหาร นครพนม เพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง โดยใช้การพูดคุยสอบถามตามโครงสร้างคำถามที่ถูกกำหนดไว้ 2) แบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานบริหารจัดการชายแดนมากกว่า 3 ปี และเคยทำงานในพื้นที่วิจัย โดยผู้ศึกษาจะนัดหมายล่วงหน้าทางโทรศัพท์และนัดหมายสถานที่อีกครั้ง กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวก จะทำการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ในวันหยุดหรือหลังเวลางาน เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์สร้างมาตรการรักษาความมั่นคง ในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้า ออก เมืองที่เหมาะสม และ

เป็นวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยจากแนวโน้มของข้อมูลที่เกิดขึ้น และ 3) แบบสอบถาม เพื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่มีประสบการณ์ทำงานตรวจคนเข้าเมืองมากกว่า 10 ปี

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

เนื่องจากบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยระดับปริญญาเอก และเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลงาน ผู้ศึกษาเลือกใช้วิธีการศึกษาหลากหลายวิธีตั้งแต่การลงพื้นที่สังเกตการณ์ ภาคสนามบริเวณจุดตรวจผ่านแดนถาวรในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ ด้วยการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ ถ่ายภาพ เพื่อตรวจสอบสภาพปัญหาทางกายภาพ ที่พบในขณะนั้น และนัดหมายล่วงหน้าเพื่อสัมภาษณ์แบบ เจาะจงกับผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง ระดับสูงของ สตม.ในพื้นที่ต่างจังหวัดและในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ประกอบกับการรักษาความมั่นคงชายแดน ณ จุดตรวจผ่านแดนมีหน่วยงานความมั่นคงอื่น ที่มีบทบาททั้งกำหนดนโยบายและปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ ตม. ณ ด่านตรวจคนเข้าเมือง ผู้ศึกษาจึงเลือก สัมภาษณ์เจาะจงผู้บริหารสภาความมั่นคงแห่งชาติ และผู้บริหารระดับสูงของกรมศุลกากร ผู้บริหาร ด่านศุลกากรด้วยเช่นกัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ นำเสนอมาตรการรักษาความมั่นคงที่เป็นมาตรฐาน ในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้าและ ออก เมืองที่เหมาะสม และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับเครื่องมือ ทางยุทธศาสตร์ทางความมั่นคง ว่า จะสามารถนำไปใช้ได้จริงและมีความเป็นไปได้ที่จะประยุกต์ใช้ได้ ทั่วประเทศ ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการประชุมระดมสมองกลุ่มย่อย ในประเด็นของการสัมภาษณ์แบบเจาะจงมี รูปแบบของแนวคำถามที่มีโครงสร้างคำถามที่ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและความชัดเจนของภาษา เรียบร้อยแล้ว

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่การศึกษา พื้นที่ศึกษา 5 จังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ เชียงราย หนองคาย ดาก นครพนม และมุกดาหาร
2. ขอบเขตระยะเวลา เริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2559 – มกราคม 2561

ผลการศึกษา

จากการศึกษาด้วยวิธีต่าง ๆ และลงพื้นที่ภาคสนามจุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก ผู้ศึกษาสามารถสรุปสภาพปัญหาในมาตรการรักษาความมั่นคง ณ จุดตรวจผ่านแดนทางบก 3 ประเด็น ได้แก่

1. ปัญหาด้านโครงสร้าง

1.1 ปัญหาโครงสร้างกายภาพของจุดตรวจผ่านแดนทางบก เช่น สภาพปัญหาของโครงสร้างทางกายภาพของจุดตรวจผ่านแดนทางบกที่ไม่ได้ออกแบบให้สอดคล้องกับมาตรการรักษาความมั่นคง หรือปัญหาของพื้นที่ตั้งของจุดตรวจผ่านแดนถาวร ที่เป็นพื้นที่ของเอกชน เป็นต้น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับกลางของ สตม. ท่านหนึ่ง กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“การบริหารจัดการด่านชายแดนทางบก ต้องนิยามให้ชัดเจนว่า เป็นจุดตรวจผ่านแดนที่รถยนต์เดินทางข้ามแดนระหว่างประเทศได้ ทั้งข้ามแม่น้ำ หรือทางบกที่มีพื้นที่เชื่อมโยงกัน การพัฒนาโครงสร้างเชิงกายภาพ งานสถาปัตยกรรมเพื่อกำหนดช่องทางการเดินทาง เข้า และออก ต้องชัดเจน การเปิดพื้นที่ใหม่ ของจุดตรวจผ่านแดน ต้องจัดสรรพื้นที่เหมาะสมมากกว่าปัจจุบัน” (สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เมื่อวันที่ 6 เม.ย. 2560)

การออกแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ในจัดสรรพื้นที่การใช้สอยตามอำนาจหน้าที่ หรือที่เรียกว่า Function Area ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการวิเคราะห์แนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วยดังกรณีประเด็นปัญหาของจุดตรวจผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย ลาว แห่งที่ 3 จังหวัดนครพนม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับต้นของด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดนครพนม กล่าวว่า

“มีปัญหารถบรรทุกมีระยะเวลาคอยนาน ชะลอตัว ช่องทางสัญจรคับแคบ ไม่มีพื้นที่ลานตรวจ ทำให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดบริเวณจุดตรวจผ่านแดนส่งผลต่อความเสียหายของสินค้าประเภทผลไม้ ที่ต้องรอพิธีการตรวจคัดกรองจากหน่วยงาน ณ จุดตรวจผ่านแดน จุดตรวจสะพานมิตรภาพไทย ลาว แห่งที่ 3 เป็นเส้นทางนำพาของสินค้าของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย เช่น หิน และปูน เนื่องจากตั้งโรงผลิต ในประเทศลาว และเป็นเส้นทางส่งสินค้าผลไม้ของภาคตะวันออก ภาคใต้ของประเทศไทย ไปยังประเทศเวียดนามและประเทศจีน ทำให้มีสถิติรถบรรทุกเข้าออกวันละ 500-600 คัน” (สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560)

ผู้บริหารระดับกลางของ สตช. ท่านหนึ่ง กล่าวถึง การประเมินความเสี่ยงของภัยคุกคาม เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ

“การออกแบบเชิงโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และผู้นำหน่วยต้องวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ภัยคุกคาม การเข้าใจภัยคุกคามร่วมกัน ลำดับการคัดกรองเป็นไปตามภัยคุกคามว่า จุดตรวจผ่านแดนนั้นมีภัยคุกคามอย่างไร” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2560)

นักวิชาการท่านหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยเกี่ยวกับวิถีของชีวิตชายแดน ว่า

“ชายแดนเป็น มิใช่เป็นเพียงเรื่องเส้นเขตแดน มีชีวิตคน มีการค้า การไหลผ่านของคนและสินค้า ค่านเล็กและค่านใหญ่ไม่ต่างกัน เป็นช่องทางติดต่อระหว่างประชาชนในประเทศเพื่อนบ้าน ความแตกต่างตรงประเด็นปริมาณของคนและสินค้านั้น” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2560)

1.2 ปัญหาโครงสร้างของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ปัญหาของการบูรณาการทางด้านข้อมูลและด้านการเชื่อมต่อระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างหน่วยงาน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารของ สดม. กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ระบบการตรวจเข้าเมืองของด่านตรวจคนเข้าเมืองทางบก ของระบบคนต้องห้ามและกลุ่มเสี่ยง เสี่ยงสูง ไม่มีฐานข้อมูลที่เชื่อมโยง ร่วมกัน กับหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2560)

สอดคล้องกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ท่านหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า

“คนไทยที่ขอออกบัตรผ่านแดน กับเจ้าหน้าที่อำเภอแล้ว ไม่สามารถเดินทางข้ามด่านตรวจได้ เพราะเป็นบุคคลต้องห้ามเดินทางออก เพราะปัญหาการไม่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกรมการปกครองกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จะได้ไม่เสียเวลาในการดำเนินการ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2560)

นอกจากปัญหาการไม่เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล เช่น สดม. กับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สุลกากร แล้วยังมีผู้บริหารระดับกลางของ สดม. ท่านหนึ่ง กล่าวถึงเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูลระหว่างด่านตรวจคนเข้าเมืองในประเทศไทยกับผู้วิจัยว่า

“ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต้องเชื่อมโยง บูรณาการข้อมูล แบ่งปันข้อมูลระหว่างด่านตรวจคนเข้าเมือง ไม่ออกแบบหรือสร้างระบบเป็นเอกเทศที่มีลักษณะไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับเครือข่ายด่านตรวจคนเข้าเมืองในประเทศ (Stand Alone)” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560)

2. ปัญหาการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหน่วยงานรักษาความมั่นคงในพื้นที่จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก

ที่ปรึกษาผู้บริหารของ สดม. ท่านหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ระบบราชการไทย เป็นปัญหาเชิงอำนาจและหน้าที่ที่มีความซ้ำซ้อนกัน ซึ่งในความเป็นจริงควรเป็นเชิงตรวจสอบซึ่งกันและกัน (Recheck) หน่วยงานความมั่นคงต้องทำงานเชิงรุก (Proactive) มากกว่าเดิมที่เน้นเพียงงานประจำวัน ในเชิงตั้งรับ (Passive) กรณีงานขอยุ่ต่อ จำเป็นต้องเพิ่มการตรวจสอบประวัติบุคคลจากสถานทูต หรือ สถานกงสุล ก่อนการอนุมัติให้อยู่ต่อในประเทศในระยะเวลาที่ยาวขึ้น (Apply but Not Approve) เป็นลักษณะการทำงานเชิงรุก” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2560)

ผู้บริหารระดับกลางของ สดม. ท่านหนึ่ง กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ธรรมชาติของจุดตรวจชายแดนทางบก ปริมาณผู้เดินทางเข้า ออก เป็นกลุ่มคนที่ผ่านเข้า ออก โดยไม่มีการคัดกรองตามลำดับ เพราะแต่ละหน่วยงานมีความเป็นเอกเทศในการบริหารจัดการ และบางแห่งตั้งอยู่ห่างกัน ทำให้เจ้าหน้าที่มีโอกาสใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงานและการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบ ส่งผลกระทบต่อการรักษาความมั่นคงชายแดนทางบก” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2560)

ผู้บริหารระดับต้นของ สตม. ท่านหนึ่งที่มีประสบการณ์การลงพื้นที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองทางบกทั่วประเทศและออกแบบขั้นตอนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง กล่าวว่า

“จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก เปรียบเป็นจุดผ่านแดนระหว่างประเทศ ที่ต้องใช้หลักสากลในการตรวจหนังสือเดินทางของผู้เดินทางเนื่องจากเป็นเครื่องหมายยืนยันอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของบุคคล (Personal Identify) นั้น ๆ หนังสือเดินทางมีระบบรักษาความปลอดภัยของเอกสาร (Security Feature) ตามข้อกำหนดพื้นฐานของ กรมการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) และหนังสือเดินทางเป็นหลักการรับรู้สากลในการเดินทางข้ามระหว่างประเทศ แต่ตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง ได้อำนวยความสะดวกให้คนไทยและคนสัญชาติของประเทศเพื่อนบ้านให้สามารถใช้ บัตรผ่านแดนเข้า ออกผ่านแดนได้ ในพื้นที่จำกัด โดยมีความตกลงระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน และกำหนดรูปแบบเอกสาร ข้อความบังคับให้เหมือนกัน แต่การผลิตบัตรผ่านแดน ไม่มีมาตรฐานสากล ไม่มีการควบคุมระดับความปลอดภัยของเอกสาร (Security Feature) ในการปลอมแปลงเอกสาร ไม่สามารถยืนยันความถูกต้องเอกสารได้ สตม. จึงได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีใช้ระบบชีวภาพ เช่น ลายพิมพ์ลายนิ้วมือ ในพื้นที่ด่านที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันผู้มีอำนาจการออกเอกสารเดินทางของประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่แตกต่างกัน เช่น การออกหนังสือเดินทาง เป็นหน้าที่ของ กรมการกงสุลกระทรวงต่างประเทศ การออกบัตรผ่านแดน เป็นหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดย สตม. ไม่มีฐานข้อมูลของเอกสารเดินทางของตนเอง ต้องอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลจากกระทรวงต่างประเทศ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2560)

ผู้บริหารระดับกลางของ สตช. ท่านหนึ่งถึงการแบ่งปันข้อมูล นอกจากในระบบของเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว ต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ใช้งานและสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวกรองที่เชื่อมต่อได้ระหว่างประเทศ ท่านกล่าวไว้ว่า

“Network Exploiting การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย สร้างเครือข่ายระหว่างประเทศในการบริหารจัดการชายแดน Information ข้อมูล ข่าวเปิด Intelligence ข้อมูลจากฐานข้อมูล ลงพื้นที่หาข้อมูล สะกดย่อยผ่านการวิเคราะห์ ต้องแบ่งปันระหว่างหน่วยงาน ซึ่งอาศัย ความไว้วางใจระหว่างตัวบุคคล (Trust) โดยบริหารเครือข่ายด้วยวิธี Proactive ขับเคลื่อน สนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2560)

3.ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล เช่น การขาดความเข้าใจการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดน และระบบการบริหารบุคลากรใน สตม. ใช้ระบบแต่งตั้ง สรรหาจากระบบอุปถัมภ์ ไม่ใช่ระบบคุณธรรม

นักวิชาการท่านหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า

“รัฐบาลไทยไม่รู้และไม่เข้าใจเกี่ยวกับภารกิจการบริหารจัดการชายแดน (Border Affaire หรือ Border Control) ด้านความมั่นคง เป็นปัญหาภาครัฐระดับนโยบายที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติได้จริง ผู้ออกแบบนโยบายและประสานนโยบาย คือ สำนักงานสภาความมั่นคงไม่เข้าใจยุทธศาสตร์ และผลักดันนโยบายให้

ฝ่ายปฏิบัติได้ใช้จริง และกระทรวงต่างประเทศก็เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดน เพราะเป็นหน่วยงานแรกที่อนุญาตให้คนสามารถเดินทางเข้าประเทศได้

การแก้ไขการปรับใช้นโยบายในพื้นที่ชายแดน เป็นการแก้ไขจากผู้นำหน่วยงานในพื้นที่ชายแดน โดยอาศัยภาวะผู้นำของหน่วย การควบคุมพื้นที่ บริหารเหตุการณ์” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2560)

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของผู้บริหารระดับกลางของ สตม. ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“การให้นิยามความมั่นคง และความไม่มั่นคง ไม่มีการระบุที่ชัดเจน ทำให้ประเทศไม่มีอำนาจอธิปไตยในการ บางทีใช้ความรู้สึกในการนิยามความหมายความมั่นคง เช่น การจัดเก็บข้อมูลอาชญากรรม 5 กลุ่ม ไม่มีการขยายผลการสืบสวนปราบปรามความมั่นคง

ความมั่นคง นิยาม ได้ทั้งระบบสาธารณสุขและการมาร่วมใช้ทรัพยากรของชาติ ถ้าไม่เกิดอาชญากรรม หรือ ภัยคุกคามจากคนต่างด้าว ก็จะไม่รู้สึก

สังคมที่มีคนต่างด้าวอาศัยอยู่ รู้สึกไม่มั่นคงต่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินจากคนแปลกหน้า แตกต่างทางภาษา การจัดเก็บข้อมูลของแรงงานต่างด้าว ต้องเป็นระบบเพื่อนำไปบริหารจัดการให้เกิดความมั่นคงมากขึ้น” (สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2560)

ผู้บริหารระดับสูงของ สตม. ท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“โครงสร้างของหน่วยงานราชการไม่ได้มีปัญหา แต่ปัญหา คือ ระบบการแต่งตั้ง การสรรหาบุคลากร เจ้าหน้าที่เป็น เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ต้อง เป็นคนที่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษ ทักษะวิชาชีพงานตรวจคนเข้าเมือง เช่น องค์กรความรู้ด้านการตรวจเอกสารการเดินทาง การตรวจสอบการตรวจลงตรา (Visa) และต้องวางระบบของเส้นทางก้าวหน้าในสายอาชีพของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่ชัดเจน” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2560)

เพื่อแก้ไขปัญหาข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำเสนอมาตรการรักษาความมั่นคงในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้าและ ออก เมืองที่เหมาะสม จำนวน 9 มาตรการ ดังต่อไปนี้

1) การจัดพื้นที่รักษาความมั่นคงของหน่วยงาน ไอ ซี คิว (Immigration Customs Quarantine) เพื่อสร้างมาตรการคัดกรองความมั่นคงตามลำดับ ตั้งแต่กระบวนการคัดกรองโรคของผู้คนเดินทางบริเวณขาเข้า เพื่อป้องกันโรคระบาดในช่วงฤดูกลั่นนั้น ๆ เช่น ไข้หวัดนก โรคปากมือเท้าในเด็ก หรือ โรคต้องห้ามตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เช่น โรคฉี่หนู โรค โรคซิฟิลิส หรือ โรคติดต่อจากบางพื้นที่ซึ่งต้องมีเอกสารควบคุม เช่น โรคไข้เหลือง ผู้เดินทางผ่านประเทศในทวีปแอฟริกาได้ทุกคนต้องผ่านการฉีดวัคซีนโดยมีหนังสือรับรอง หากไม่มีจะต้องได้รับการฉีดวัคซีนโดยเจ้าหน้าที่กักกันโรค เมื่อผ่านกระบวนการคัดกรองโรคเรียบร้อยแล้ว

เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ต้องดำเนินการพิจารณาการตรวจคนเข้าเมือง โดยตรวจสอบหนังสือเดินทางหรือเอกสารการเดินทางประเภทต่าง ๆ และพิสูจน์ความเป็นตัวตนของผู้ถือเอกสารการเดินทาง และ

ตรวจอนุญาตตามประเภทการตรวจลงตรา หรือ วีซ่าที่ได้รับ และตรวจสอบลักษณะพฤติกรรมของผู้เดินทางว่าเป็นบุคคลต้องห้ามตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12 หรือไม่

นอกจากเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจะทำหน้าที่ตรวจสอบ คัดกรอง สดม. ได้จัดระบบการจัดเก็บข้อมูลโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการ เพื่อช่วยในการบันทึกข้อมูลการเดินทางเข้าและออก การบันทึกข้อมูลจากปกหนังสือเดินทางในส่วนข้อมูลส่วนตัวและภาพถ่ายโดยเครื่องสแกนปกหนังสือเดินทาง ที่ทำหน้าที่อ่านข้อมูลและบันทึกเข้าระบบ พร้อมการประมวลผลตรวจสอบสถานะบุคคลต้องห้ามเข้า หรือ ออกประเทศ หรือเป็นบุคคลตามหมายจับ หรือ บุคคลเฝ้าระวัง เมื่อผ่านระบบตรวจสอบคัดกรองตามขั้นตอนทั้งหมด เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจะประทับตราอนุญาตลงบนหนังสือเดินทาง เพื่อแสดงวันอนุญาตและระยะเวลาที่สามารถพักในประเทศไทย ซึ่งเครื่องหมายของตราประทับเหล่านี้ จะสามารถถูกตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนและปราบปรามเพื่อควบคุมการพักอาศัยในพื้นที่ได้

แต่ก่อนออกพื้นที่จุดตรวจผ่านแดน ผู้เดินทางจำเป็นต้องสำแดง สัมภาระ สิ่งของติดตัว ต้องได้รับการตรวจจากเจ้าหน้าที่ศุลกากร เพื่อป้องกันการลักลอบสินค้าผิดกฎหมาย ทุกครั้ง

2) การจัดพื้นที่การตรวจสอบและควบคุมร่วมระหว่างประเทศ (CCA: Common Control Area) ตาม พ.ร.บ. อำนาจความสะดวก พ.ศ. 2556 ได้ระบุพื้นที่การตรวจร่วมระหว่างประเทศขึ้น เพื่อสร้างพื้นที่การตรวจในครั้งเดียวระหว่าง เจ้าหน้าที่ภาครัฐของทั้งสองประเทศ ที่มีชายแดนติดกับประเทศไทยมีการประกาศใช้ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหารเพียงแห่งเดียว ซึ่งหากมีพื้นที่การตรวจสอบและควบคุมร่วมระหว่างประเทศเกิดขึ้นและมีการบังคับใช้กฎหมายจริงจะทำให้เจ้าหน้าที่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความมั่นคงและเป็นการอำนวยความสะดวกทางการค้าชายแดน เพราะลดเวลาและขั้นตอนในพิธีการตรวจคนเข้าเมือง

3) ระบบการตรวจคัดกรองข้อมูลทางชีวภาพ (Biometric Scanning System) เนื่องจากภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบ มีความหลากหลายและซับซ้อน กอปรกับพลังขับเคลื่อนของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ ทำให้การเคลื่อนย้ายของผู้คนทั้งระยะสั้น ระยะยาว มีการเดินทางผ่านจุดตรวจผ่านแดนบ่อยครั้งขึ้น เกิดการเข้าไปเข้ามาของผู้ผ่านแดน เช่น นักท่องเที่ยว นักธุรกิจในท้องถิ่น แรงงานในพื้นที่ชายแดนมีความจำเป็นต้องใช้ระบบฐานข้อมูลและการตรวจสอบทางชีวภาพมาใช้ในการคัดกรองบุคคลเข้าและออกประเทศ ได้แก่ รูปภาพถ่าย ลายพิมพ์นิ้วมือ ม่านตา เค้าโครงหน้า ในการจดจำภาพของผู้เดินทางจากข้อมูลในหนังสือเดินทาง ต้องใช้ร่วมกับเครื่องมือที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและระบบฐานข้อมูลความมั่นคง การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเชิงประชากรศาสตร์ต้องเก็บข้อมูลที่มีความละเอียดสูง เพื่อการตรวจสอบและยืนยันความเป็นตัวตนของบุคคล ด้วยการใช้อุปกรณ์ทางชีวภาพจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งมนุษย์มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกัน

สอดคล้องกับความหมายจุดตรวจประเภทที่ 3 ของโทมัส เนล ที่ให้ความสำคัญกับจุดตรวจของข้อมูล (Information Checkpoint)) ที่ต้องเก็บข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ ทั้งที่เป็นบุคคลสัญชาติดินและบุคคลต่างสัญชาติ เพื่อเป็นการป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จากพฤติกรรมการค้ามนุษย์ในเด็ก สตรี การค้ายาเสพติด การลักลอบคนขนเข้าเมือง ข้ามแดน โดยปกติอาชญากรจะพยายามซ่อนตัวคนที่แท้จริง เช่น กรณีสัญชาติเวียดนามที่สาวถือหนังสือเดินทางของน้องสาว ที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายกัน เพื่อมุ่งหวังลักลอบเข้าเมืองเข้ามาทำงานในประเทศไทย บางกรณีเป็นการนำหนังสือเดินทางที่แจ้งสูญหาย ลักขโมยปลอมแปลงเอกสารประจำตัว มาใช้ในขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อให้ง่ายต่อการหลบเลี่ยง ในการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคง

กรณีประเทศสิงคโปร์* มีระบบควบคุมผู้เดินทางเข้าออกข้ามแดนเป็นประจำทุกวัน เช่น ผู้เดินทางเพื่อมาศึกษาและมาทำงานจากประเทศมาเลเซีย ได้ทำระบบการลงทะเบียน ถ่ายภาพ และข้อมูลส่วนตัวของผู้เดินทาง และออกบัตรประจำตัวเพื่อใช้แสดงผ่านเข้า ออกประเทศ ณ ช่องตรวจอัตโนมัติ โดยใช้บัตรประจำตัวและลายพิมพ์นิ้วมือ โดยไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองประจำช่องทางสัญจร

4) ระบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีเอกภาพ (Integrate Information Technology Management System) การบริหารจัดการพื้นที่ความมั่นคงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตั้งแต่การมีคอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกข้อมูล เครื่องอ่านหนังสือเดินทาง กล้องถ่ายภาพ ระบบสแกนข้อมูลชีวภาพ การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบการบริหารฐานข้อมูลการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และช่วยในการตรวจสอบ คัดกรองบุคคล สิ่งของ สินค้า ที่ข้ามพรมแดน ช่วยอำนวยความสะดวกในการบริการให้ดีขึ้น

5) โครงสร้างเชิงสถาปัตยกรรมช่วยส่งเสริมการรักษาความมั่นคง (Architecture Structure Security Control) โครงสร้างของจุดตรวจผ่านแดนที่เหมาะสมต้องได้รับการออกแบบทางสถาปัตยกรรมดังนี้

5.1 แยกช่องทางคน รถ ชัดเจน มีทางบังคับการเดินทางชัดเจน 5.2 ไม่เป็นอุปสรรคในการให้บริการประชาชนในเวลาหนาแน่น 5.3 โครงหลังคา ที่กำบัง แดด ฝน ให้กับผู้เดินทาง 5.4 เคา์นเตอร์เจ้าหน้าที่ ตม. ศุลกากร มีลักษณะมั่นคง สูงข่มมองเห็นลักษณะและพฤติกรรมของผู้เดินทางชัดเจน

6) การตรวจสอบสังเกตการณ์ (First Checking) ได้แก่ 6.1 การจัดระบบกล้องวงจรปิดพร้อมห้องควบคุมส่วนกลางของจุดตรวจผ่านแดน 6.2 เจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบเพื่อตรวจสอบคัดกรองเบื้องต้นเมื่อเห็นพฤติกรรมที่น่าจะเป็นภัยต่อพื้นที่จุดตรวจ 6.3 เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ เพื่อตรวจสอบความพร้อมของเอกสารการเดินทาง

* การศึกษาฐานงานของผู้เขียนที่ ด่าน Wood land Checkpoint ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ ตุลาคม 2559

7) ห้องสอบปากคำสอบสวน (Inquiry Station) การบริหารจัดการพื้นที่ความมั่นคงโดยจัดพื้นที่ให้มีห้องสอบปากคำหรือสอบสวนเมื่อพบปัญหาในพื้นที่ควบคุมจากเจ้าหน้าที่ผู้คุมตรวจ หรือ จากพื้นที่ช่องตรวจเมื่อพบปัญหาด้านเอกสารการเดินทางหรือมีพฤติกรรมน่าสงสัย หรือจากพื้นที่ตรวจสอบสัมภาระ

8) พื้นที่จัดตั้งเครื่องเอกซเรย์ (X-ray Scanning Area) การจัดเครื่องเอกซเรย์เพื่อตรวจสอบสิ่งของสัมภาระของผู้เดินทางในพื้นที่จุดตรวจเป็นการป้องกันปัญหาการก่อการร้าย การนำเข้าวัตถุอันตรายในพื้นที่จุดตรวจหรือนำเข้าประเทศ

และ 9) ทักษะของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองด้านภาษาท้องถิ่นและภาษาอังกฤษและทักษะทางคอมพิวเตอร์ (Staff: Language/IT Skills) 9.1 เจ้าหน้าที่ที่สามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นมีมากกว่าร้อยละ 10 9.2 เจ้าหน้าที่ที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษมีมากกว่าร้อยละ 100 และ 9.3 เจ้าหน้าที่ IT ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1

บทสรุป

ยุทธศาสตร์การพัฒนาด่านตรวจคนเข้าเมืองกับการรักษาความมั่นคงในพื้นที่จุดผ่านแดนทางบกของประเทศไทย เป็นนโยบายของรัฐที่มุ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ใน 2 มิติ ได้แก่ มิติทางด้านความมั่นคงและมิติทางเศรษฐกิจ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนที่เป็นพื้นที่ของการแบ่งแยกเป็นสองส่วนระหว่างพื้นที่ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน มีความเป็นพลวัตสูงทั้งด้านการเคลื่อนย้ายของสินค้าผ่านแดนเพื่อนำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศและผ่านแดนไปยังประเทศที่สามและการเดินทางผ่านไปมาของผู้เดินทางข้ามแดนในฐานะนักท่องเที่ยว นักธุรกิจระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับโลกอาจเดินทางผ่านจุดตรวจผ่านแดนเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง เนื่องจากลักษณะที่ตั้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยเป็นพื้นที่รอยต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนเชื่อมต่อทางบกจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และมาเลเซีย มีจุดผ่านแดนถาวรที่เป็นจุดผ่านแดนระหว่างประเทศ ทางบก จำนวน 36 ด่านตรวจ อาศัยอำนาจของรัฐมนตรีมหาดไทยประกาศพื้นที่จุดตรวจผ่านแดนถาวร เป็นเสมือนการยกระดับด่านตรวจนั้นๆ เป็นจุดตรวจผ่านแดนระหว่างประเทศซึ่งต้องมีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่กักกันโรค พืชและสัตว์ เข้าปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อรักษาความมั่นคงในพื้นที่จุดตรวจผ่านแดนถาวร โดยร่วมทำหน้าที่คัดกรอง คน สินค้า ที่ถูกกฎหมายเข้าประเทศและปฏิเสธเมื่อเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง

ด้วยจำนวนจุดตรวจผ่านแดนถาวรมีหลายจุด มีความแตกต่างทางพื้นที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ โครงสร้างทางกายภาพ ประชากร เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และสินค้าทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับการรักษาความมั่นคงประเทศและอำนวยความสะดวกทางการค้า สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การสร้างมาตรการรักษาความมั่นคงในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้าและ ออก เมืองที่เหมาะสม เพื่อเป็นการยกระดับ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านตรวจคนเข้าเมือง และเพื่อตอบโจทย์ของปัญหา 3 ประเด็น อันได้แก่ 1. ปัญหา ด้านโครงสร้าง ทั้งด้าน โครงสร้างกายภาพของจุดตรวจผ่านแดนทางบกและ โครงสร้างของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2. ปัญหาปัญหาการจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหน่วยงานรักษาความมั่นคงในพื้นที่จุดตรวจผ่านแดนถาวรทางบก เช่น ปัญหาอำนาจ บทบาท และ ภารกิจทางความมั่นคงของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน บริเวณจุดตรวจผ่านแดนชายแดน และยึดติดกับแนวคิดตามอำนาจหน้าที่ในกฎหมาย ไม่มีการประสานงานระหว่างกัน และ 3. ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล

บทความนี้จึงนำเสนอมาตรการรักษาความมั่นคงในกระบวนการของระบบตรวจคนเข้าและออกเมืองที่เหมาะสม จำนวน 9 มาตรการ ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดพื้นที่รักษาความมั่นคงของหน่วยงาน ไอ ซี คิว (Immigration Customs Quarantine)
- 2) การจัดพื้นที่การตรวจสอบและควบคุมร่วมระหว่างประเทศ (CCA: Common Control Area)
- 3) ระบบการตรวจคัดกรองข้อมูลทางชีวภาพ (Biometric Scanning System)
- 4) ระบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีเอกภาพ (Integrate Information Technology Management System)
- 5) โครงสร้างเชิงสถาปัตยกรรมช่วยส่งเสริมการรักษาความมั่นคง (Architecture Structure Security Control)
- 6) การตรวจสอบสังเกตการณ์ (First Checking)
- 7) ห้องสอบปากคำสอบสวน (Inquiry Station)
- 8) พื้นที่จัดตั้งเครื่องเอกซเรย์ (X-ray Scanning Area)
- 9) ทักษะของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองด้านภาษาท้องถิ่นและภาษาอังกฤษ ทักษะงานตรวจคนเข้าเมืองและทักษะทางคอมพิวเตอร์ (Staff : local and English Language/ IT Skills) และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อหน้าที่ในการรักษาความมั่นคง

รายการอ้างอิง

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจน์ ละอองศรี. (2553). *รัฐชาติ-พรมแดน : ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน Nation-state and Their Borders :Conflicts and Resolutions*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- สุกัญญา มกรารุช และอรณัญช์ สุขเกษม. (2558). *อัจฉริยะ 100 หน้า การเมืองการปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 2)* กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ*. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลพีเอส ประเทศไทย.
- Btihaj Ajana. (2013). *Governing Through Biometrics The Biopolitics of Identity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ohmaae, K. (1995). *The End of the Nation State: The Rise of the Regional Economies*. New York: The Free Press.
- Nail, T. (2016). *Theory of the Border*. New York: Oxford University Press.
- Hammar, T. (1992). Law and Policies Regulating Population Movement: A Europe Perspective. In M. M. Kritz, L. L. Lim, and H. Zlotnik, (pp. 245-262) *International Migration Systems A Global Approach*. New York: Oxford University Press.
- U.S. Customs and Border Protection. (2015). Border Security. Retrieved March 8, 2019, from <http://www.cbp.gov/border-security/ports-entry>.
- Mitsilegas, V. (2015). *Immigration Control in an Era of Globalization: Deflecting Foreigners, Weakening Citizens, Strengthening the State*. Retrieved March 8, 2019, from <http://www.jstor.org/stable/10.2979/indjgloestu.19.1.3>